

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

מאמר

ויאמר גו' לך לך – ה'תשמ"א

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוק"ל ה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש



בלתי מוגה

יוצא לאור לשי"פ לך לך, חי מרחשון, ה'תש"פ



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

הנערה הצנועה רחל ע"ה

בת – תבלח"ט – מיכל תחי

נלב"ע ט"ו מרחשון התשס"ו



נדפס על ידי ולזכות הור"י ומשפחתה

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

בהתאם לפתגם רבינו הזקן בעל התניא והשולחן ערוך – אשר השנה נתמלאו 150 שנה להסתלקותו – ש"י יהודי צריך לחיות עם הזמן", ז.א., לפי ההוראות של פרשת השבוע, ברצוני להתעכב על ענין הבטחת הקב"ה לאברהם אבינו: "שכרך הרבה מאד", שעל זה ענה אברהם אבינו: איך יכול הוא לקבל את השכר בשעה ש"אנכי הולך ערירי" ויורשו הוא אליעזר. בד בבד שיבא אברהם אבינו במאד את אליעזר בתור "בן משק ביתי" – שניהל את ביתו של אברהם וגם ניהל את מלחמותיו והפיץ את תורתו (של אברהם), כפי שמעירים על כך חכמינו זכרונם לברכה.

לכאורה אינו מובן מדוע אברהם אבינו, בשעה שמבטא את אי־שביעות־רצונו בזה שעבדו אליעזר יהי יורשו, בכל זאת שיבחו כל כך בד בבד. המענה הוא, שלמרות שלאליעזר היו אכן מעלות גדולות מאד, רצה אברהם אבינו שיוורשו יהי דוקא הבן שלו עצמו, כיון שרק באופן כזה יהי **ההמשך** – ההמשך והנצחיות של כל מה שאברהם אבינו ייצג – מובטח.

מזה לומדים אנו, שבן־אדם לא יכול להסתפק עם ההישגים והפעולות שלו עצמו במשך ימי חייו, אלא אם כן זה עובר בירושה ונמשך ע"י ילדים ונכדים; רק אז נשלמים כל ההישגים ויש להם ערך אמיתי ונמשך.

כל יהודי, איש ואשה, צריך לדאוג לכך, שהירושה הרוחנית הגדולה של אברהם אבינו תעבור ותומשך ע"י ילדי ישראל. כל יום, בבוקר, בתחלת היום, ובלילה, בסיום היום, אומרים אנו בקריאת שמע – **"ושננתם לבניך"**. ז.א., שעם התחלת היום צריך כל יהודי לזכור את הציווי האלקי לדאוג למען החינוך על טהרת הקדש של **בנים ותלמידים** (ספרי, ואתחנן), ועם סיום היום צריכים לעשות דין־וחשבון איך מילאו חוב זה.

למוסד חינוך אהלי תורה, המקום שבו ה"ושננתם לבניך" בא על מילואו – על טהרת הקדש, מגיעה התמיכה הכי גדולה, לא רק בכדי שיוכלו להחזיק ולהמשיך את עבודת החינוך, אלא גם בכדי שיוכלו להגדיל ולהרחיב את הפעילות בכמות ובאיכות. בזכות זה יזכו כל אחד ואחת מהתומכים שתקייים בהם ההבטחה האלקית **"שכרך הרבה מאד"**, ובפרט – לנחת יהודי אמיתי מילדיהם שיחיו, מתוך בריאות ושמחה, ומתוך פרנסה בהרחבה, בגשמיות וברוחניות.

בכבוד ובברכת הצלחה.



בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ לך לך, י"א מרחשון הבעל"ט, הננו מוציאים לאור (בהוצאה חדשה ומתוקנת) מאמר ד"ה ויאמר גו' לך לך גו' שנאמר בהתוועדות ש"פ לך לך, ח' מרחשון, ה'תשמ"א, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה – מכתב (תדפיס מכרכי אגרות־קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ז' חשוון, ה'תש"פ,
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2019 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5780 • 2019

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse
538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הָאָט ער אים פונדעסטוועגן אַזוי שטאַרק געלויבט דערביי. דער ענטפער איז, אַז
 כאָטש אליעזר הָאָט טאַקע געהאַט זייער גרויסע מעלות, הָאָט אברהם אבינו
 געוואָלט אַז זיין יורש זאָל זיין דווקא זייער אַן אייגענער זון, וואָרום בלויז אין
 דעם פּאַל וועט דער **המשך** – די פּאַרזעצונג און אייביקייט פון אַלץ וואָס
 אברהם הָאָט מיט זיך פּאַרגעשטעלט – זיין געזיכערט.

דערפון לערנען מיר, אַז אַ מענטש קען ניט זיין צופרידן מיט זיינע אייגענע
 דערגרייכונגען און אויפטואונגען אין זיין לעבן, סיידן דאָס גייט אַריבער בירושה
 און ווערט פּאַרגעזעצט דורך קינדער און אייניקלעך; בלויז דאָן ווערן די אַלע
 דערגרייכונגען פּאַרפּאַלקאַמט און הָאָבן אַן אמתיע און דויערנדע ווערט.

יעדער איד און יעדע אידישע פרוי דאַרף זאָרגן דערפּאַר, אַז די גרויסע
 גייטיקע ירושה פון אברהם אבינו זאָל אַריבערגיין און פּאַרגעזעצט ווערן דורך
 די אידישע קינדער. יעדן טאָג, אין דער פּרי, ביים אָנהויבס טאָג, און באַנאַכט,
 ביים שלוש פון דעם טאָג, זאָגן מיר אין קריאת שמע – **ושננתם לבניך**. דאָס
 הייסט, אַז אָנהויבנדיק דעם טאָג דאַרף יעדער איד געדיינקען דעם ג-טלעכן
 באַפעל צו זאָרגן פּאַר דעם חינוך על טהרת הקדש פון די **קינדער** און **תלמידים**
 (ספּרי, ואתחנן), און פּאַרענדיקנדיק דעם טאָג דאַרף מען מאַכן אַ דיך-וחשבון
 ווי מען הָאָט די דאָזיגע פליכט דערפילט.

דער מוסד חינוך אהלי תורה, וואו דער וּשננתם לבניך ווערט דערפילט על
 טהרת הקדש, פּאַרדינט די גרעסטע שטיצע, ניט נאָר צו קענען אָנהאַלטן און
 פּאַרזעצן די חינוך אַרבעט, נאָר אויך צו קענען פּאַרגרעסערן און אויסברייטערן
 די טעטיקייט אין כמות און אין איכות. אין דעם זכות וועט יעדער איינער און
 איינע פון די שטיצער זוכה זיין אַז עס זאָל מקויים ווערן די ג-טלעכע הבטחה
שכרך הרבה מאד, בפרט צו הָאָבן אמת אידישע נחת פון די אייגענע קינדער
 שיחיו, געזונטערהייט און פריילעכערהייט, מתוך פרנסה בהרחבה, בגשמיות
 וברוחניות.

בכבוד ובברכת הצלחה

מנחם שניאורסאהן

[תרגום חפשי]

בשמחה קיבלתי הידיעה אודות המפעל השנתי שיתקיים בקרוב לטובת מוסד חינוך
 אהלי תורה, ושולח הנני את איחולי וברכתי לאורחים החשובים וכל המשתתפים שיחיו.

ושננתם לבניך .. תלמידים (ספרי, ואתחנן): ו, ז (הובא בפרש"י).

תוכן המאמר

לך לך – אל עצמך, לשרשו ומקורו, עד אשר אראך, אראה ואגלה אותך
 בעצמותך. וענין זה נעשה ע"י ההליכה מארצך וממולדתך ומבית אביך, בב'
 הפירושים שבזה: מלמטה למעלה ומלמעלה למטה.
 ועי"ז ואגדלה שמך – לאתקנא רזא דשמי' ועד לשמו הגדול, שזהו כל
 קיום התומ"צ. וזהו שקיים אברהם אבינו את כל התורה כולה – כיון שפעל
 הענין דאגדלה שמך. ועפ"ז יתבאר גם מאמר הזהר שענין לך לך גו' הוא
 כללות ענין מצוות עשה.
 ההוראה בעבודת כל אחד מישראל בב' עניני ההליכה מלמטלמ"ע
 ומלמעלמ"ט, ע"י העסק בתומ"צ – בג' הקוין. ועי"ז באה הגאולה, ובאים
 אל הארץ אשר אראך כפשוטו.

בס"ד. ש"פ לך לך, ח' מרחשון, ה'תשמ"א

(הנחה בלתי מוגה)

ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והי' ברכה גו' ונברכו בך כל משפחות האדמה!¹ וידוע הדיוק בזה (בדרושי רבותינו נשיאינו²), מהו אומרו לך לך, דהול"ל לך כו', ומהו הכפל לך לך. גם צריך להבין³ אומרו ואגדלה שמך, מה היא מעלת הגדלת השם לגבי אברהם דכתיב ביי⁴ ואנכי עפר ואפר, שהי' בתכלית הביטול כו'.

ונקודת הביאור בזה, שהפירוש דלך לך היינו לך אל עצמך⁵, שילך וישוב אל עצם מציאותו, אל שרשו ומקורו. וזהו גם מה שממשיך אל הארץ אשר אראך, דנוסף לפירוש הפשוט שאראה לך את הארץ, ידוע הפירוש בזה⁶, שאראה ואגלה אותך במהותך ועצמותך. וע"ד פירוש רבינו הזקן⁷ במ"ש⁸ אתה הראת לדעת גו', אתה, דו עצמות א"ס ב"ה, הראת, האָסט זיך באַוויזן, ועד"ז הוא הפי' במ"ש אראך, שאראה ואגלה אותך כו'. וענין זה (גילוי מציאותו האמיתית) הוא ע"י העבודה דלך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, כב' הפי' שבוה, מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, כדלקמן.

(ב) **וביאור** הענין, דהנה, פירוש הא' בלך לך הוא מלמטה למעלה⁹, וכפשטות הכתובים שאברם הלך מארצך וממולדתך ומבית אביך, אור כשדים, שהי' מקום של ע"ז כו'¹⁰, אל הארץ אשר אראך, ארץ

- (1) פרשתנו יב, א"ג.
- (2) אוה"ת פרשתנו ח"ד תרפ, ב (בשם האלשיך פרשתנו). ד"ה ויאמר גו' לך לך במאמרי אדמו"ר הצ"צ פרשתנו ע' קלט. סה"מ תרכ"ז ע' ט. המשך תרס"ו ע' תקיג. המשך תער"ב ח"ב ע' תשיב (בהוצאה החדשה — ח"ג ע' תתקסה). ד"ה הנ"ל עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' נו).
- (3) אלשיך שם. סה"מ תרכ"ז, מאמרי אדמו"ר הצ"צ, המשך תרס"ו ותער"ב שם.
- (4) וירא יח, כז.
- (5) אלשיך שם. אוה"ת שם. המשך תרס"ו ע' תקכג.
- (6) תו"א פרשתנו יא, ב. תורת חיים שם פא, רע"א. אוה"ת שם ח"ו תתרע"א, א.
- (7) ראה סה"מ ה"ש"ת ע' 146. תשי"ד ע' 220. ספר השיחות תשי"ד ע' 38.
- (8) ואתחנן ד, לה.
- (9) תורת חיים שם פט, ב. אוה"ת שם תתרע"ט, ב. וראה גם ד"ה ויאמר גו' לך לך תשל"ח (תו"מ סה"מ תשרי ע' רנ ואילך).
- (10) ראה פסחים קטז, א.

הוספה

בי"ה, יום ה' לסדר לך, תשכ"ד
ברוקלין, נ.י.

צו אַלע אַנטיילנעמער אין דעם יערלעכן דינער
פאַר דעם מוסד חינוך אהלי תורה,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

איך האָב אויפגענומען מיט פרייד די ידיעה וועגן דער פאַרשטייענדער יערלעכער אונטערנעמונג פאַר דעם מוסד חינוך אהלי תורה, און שיק מיין באַגריסונג און ברכה צו די חשובע געסט און אַלע אַנטיילנעמער שיחיו.

אין איינקלאַנג מיט דעם וואָרט פון אַלטן רביין בעל התניא והשולחן ערוך, וואָס הייאָר איז געוואָרן 150 יאָר זינט זיין הסתלקות, אַז "אַ איד דאַרף לעבן מיט דער צייט", דאָס הייסט, לויט די אַנווייזונגען פון דער פרשת השבוע, וויל איך זיך אָפּשטעלן אויף דעם ענין פון דעם אויבערשטניס הבטחה צו אברהם אבינו: "שכר הרבה מאד" — דיין באַלוינונג איז זייער גרויס, וואָס אויף דעם האָט אברהם אבינו געענטפערט, אַז ווי קען ער אויפנעמען דעם שכר בשעת ער איז קינדערלאַז און זיין יורש איז אליעזר. דערביי האָט אברהם אבינו שטאַרק געלויבט אליעזרין אַלס "בן משק ביתי" — דער פאַרוואַלטער פון אברהם'ס הויז און דער וואָס האָט אָנגעפירט זיינע מלחמות און פאַרשפרייט זיין (אברהם'ס) תורה, ווי אונזערע חכמים זכרונם לברכה באַמערקן אויף דעם.

אייגנטלעך איז ניט פאַרשטענדלעך פאַרוואַקס אברהם אבינו, אויסדריקנדיק זיין ניט-צופרידנקייט דערמיט וואָס זיין קנעכט אליעזר וועט זיין זיין יורש,

מצילום האגרת.

צו .. דעם יערלעכן דינער פאַר דעם מוסד חינוך אהלי תורה: ראה גם אג"ק חל"ב אגרת יב'קטו (תשל"ז), ובהנסמך בהערות שם.

אין איינקלאַנג כו': לתוכן הבא להלן, ראה גם אג"ק חכ"ג אגרת ח'תרצ"א (בתאריך "יום ה' לפי שכר הרבה מאד, תשכ"ד"), בקשר להגיגה השנתית של "מרכז הישיבות תומכי תמימים ליובאָוויטש"; ושם, שהבא להלן הוא תוכן משיחת רבינו — בחדרו הק' — לעסקני ישיבות תומכי תמימים ליובאָוויטש (נדפסה בתו"מ התוועדות חל"ח — תשכ"ד ח"א — ע' 217 ואילך).

דעם וואָרט פון אַלטן רבי'ן .. "אַ איד דאַרף לעבן מיט דער צייט": סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעתק ב"היום יום" ב חשון).

"שכר הרבה מאד": לך לך טו, א.

"בן משק ביתי" .. ווי אונזערע חכמים זכרונם לברכה באַמערקן: שם, ב ובפרש"י.

היושב על הכסא⁵⁰, והיינו, שע"י הירידה מגיעה הנשמה לבחי' נעלית יותר, ועד שהנשמה כפי שהיא למטה ה"ה חד ממש עם עצמותו ומהותו ית'. וכל זה נעשה ע"י העבודה בעסק התומ"צ, שנחלקת בדרך כלל לג' קוין. וזהו מה שממשיך ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך גו', שזהו כנגד ג' הקוין, כמבואר בדרושי אדמו"ר הצ"צ⁵¹ ואדמו"ר מהר"ש⁵² ובדרושי הנשיאים ממלאי מקומם.

(ה) **ויה"ר** שע"י העבודה דלך לך גו' אל הארץ אשר אראך ברוחניות, נבוא בקרוב ממש אל הארץ אשר אראך כפשוטו, כי, ע"י ביטול סיבת הגלות (מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו), שזהו ע"י קיום התומ"צ בכלל, ובפרט ע"י הקדמת עבודת התשובה, שאז המעשים הם טובים ומאירים (כידוע הביאור⁵³ במארז"ל⁵⁴ יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב, שמקדים תשובה למעשים טובים, לפי שע"י התשובה המעשים הם טובים ומאירים), באה הגאולה, שאז באים אל הארץ אשר אראך, לארץ ישראל כפשוטה, כנערינו ובזקנינו גו' כבנינו ובכנותינו⁵⁵, קהל גדול ישוכו הנה⁵⁶, יחד עם משיח צדקנו והקב"ה, במהרה בימינו ממש.

ישראל. ובפרטיות יותר, ההליכה מאור כשדים היא מארצך. וכיון שמשם הלך עם תרח¹¹, וכתיב¹² בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלקים אחרים, הנה לאח"ז הוצרך לעזוב גם את תרח, שזוהי ההליכה ממולדתך. ואח"כ בבואו לארץ כנען, הי' עמו לוט בן אחיו¹³, ורק לאח"ז כתיב¹⁴ וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו, שזוהי ההליכה מבית אביך. ומשם הלך לארץ ישראל, שזוהי הארץ שנבחרה להשראת השכינה¹⁵ (ע"ד מ"ש¹⁶ המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם), והרי הבחירה בארץ ישראל כבר היתה בזמן אברהם, ועד שנאמר לו¹⁷ קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה, ואיתא בגמרא¹⁸ שע"י קנה אברהם את הארץ בחזקה, וכתיב¹⁹ לזרעך נתתי את הארץ גו', ואיתא בירושלמי²⁰ לזרעך אתן אין כתיב כאן, אלא לזרעך נתתי, כבר נתתי, כלומר שכבר בזמן אברהם אבינו ניתנה לו הארץ וכו'. ומזה מובן שגם הענין דלך לך ברוחניות הענינים הוא מלמטה למעלה, וכנ"ל שההליכה היא לך, לשרשו ומקורו, אל הארץ אשר אראך, שאראה ואגלה אותך במהותך ועצמותך, ועד שהגיע לבחי' עבר הנהר (למעליותא²¹), שזהו מה שנקרא אברם העברי²², כי כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד²³.

ופירוש הב' בלך לך הוא מלמעלה למטה⁹, מארצך וממולדתך ומבית אביך קאי על הספירות כו', וההליכה היא אל הארץ אשר אראך, שהיא ספירת המלכות, בחי' ארץ, ועד למטה יותר, לעוה"ז התחתון. ועז"נ אשר אראך, שע"י ירידת הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא²⁴ לעבוד עבודתה (שהרי אני נבראתי לשמש את קוני²⁵, ויתירה מזה, אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני²⁶), פועלים שיתגלה עצם מציאות הנשמה כו' (אראך).

(11) נח יא, לא. (21) ראה אוה"ת שם תרפב, ב. סה"מ
 (12) יהושע כד, ב. (ע"ו סב). וראה תו"א וישלח כה, עטר"ת שם
 (13) פרשתנו שם, ה. א. משפטים עה, ד. סה"מ"צ להצ"צ פב, ב.
 (14) שם יג, יד. (22) שם יד, יג.
 (15) ראה מכילתא בא יב, א. (23) ב"ר פמ"ב, ח.
 (16) לשון הכתוב — פ' ראה טז, ו. שם, (24) לשון הש"ס — חגיגה ה, ב.
 (17) פרשתנו שם, יז. (25) משנה וברייתא סוף קידושין.
 (18) ב"ק ק, א. (26) קידושין שם ע"פ הגירסא בש"ס כת"י
 (19) שם טו, יח. (אוסף כתביהיד של תלמוד הבבלי — ירושלים, תשכ"ד). וכ"ה במלאכת שלמה
 (20) חלה פ"ב ה"א. וראה ב"ר פמ"ד, כב. למשנה קידושין שם.
 פרש"י עה"פ.

(50) תו"א בראשית א, ב. (53) לקו"ת שמע"צ שם, א. וראה גם תו"א
 (51) ראה אוה"ת פרשתנו שם תרצה, ב מג"א צ, א ואילך.
 (54) אבות פ"ד מ"ז.
 (55) כמ"ש ביצי"מ — בא י, ט.
 (56) ירמ"י לא, ז.

ג) **וממשיך** בכתוב ואגדלה שמך, שע"י העבודה דלך לך מארצך גו', ובב' האופנים הנ"ל דמלמטלמ"ע ומלמעלמ"ט, פעל אברהם אבינו הענין דאגדלה שמך. והענין בזה, דהנה אמרו רז"ל²⁷ קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה. ולכאורה צריך להבין, הרי רוב מצוות התורה קשורות עם יציאת מצרים (כמבואר בספר החינוך ובכ"מ), וכמו שבתות וימים טובים שאומרים בהם זכר ליציאת מצרים, ועד שבתחלת מ"ת (בדיבור הראשון) נאמר²⁸ אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, והלא אברהם אבינו ה' כו"כ דורות לפני יציאת מצרים, כמ"ש²⁹ כי גר יהי זרעך גו', ודור רביעי ישו בו הנה גו', ומהו הענין שקיים אברהם אבינו את כל התורה כו'. אך הענין יובן³⁰ ע"פ מ"ש בזהר³¹ שכל ענין מעשה המצוות הוא לאתקנא רזא דשמי', עד לתיקון שמו הגדול, שמוסיפים בו גדלות ע"י קיום התומ"צ. וזהו מה שקיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, כיון שע"י עבודתו פעל הענין דאגדלה שמך, לאתקנא רזא דשמי', עד לבחי' שמו הגדול, שזהו כל ענין מעשה המצוות.

ו**ע"פ** הנ"ל אפשר להבין במקצת מה שאמרו בזהר (בתוספות לחלק ב'³²) כד יהיב קוב"ה אורייתא לישראל רשים לה ברזא דשמא קדישא, אמר אנכי ה' אלקיך, ברזא דחסד, אברהם אחיד בה, ולקבלי' מצות עשה (שהרי דבור אנכי כולל כל רמ"ח מ"ע³³), ורזא דא תפקידתא קמייתא דפקיד קוב"ה לאברהם מצות עשה הוה, דכתיב לך לך מארצך, ובג"כ חושבן מצות עשה רמ"ח בחושבן אברהם. לא יהי' לך אלקים אחרים וגו'³⁴ (שכולל כל סס"ה מל"ת³³), ברזא דגבורה, דאחיד בה יצחק כו', דהא יצחק במצות לא תעשה אחיד, ותפקידתא קמייתא דילי' מצות ל"ת הוה, דכתיב³⁵ אל תרד מצרימה וכו'. לא תשא³⁶ ברזא כו' דתפארת (קו האמצעי) דאקרי אמת, ואקרי בה יעקב שלימא, ויניק תרין חולקין מ"ע ומל"ת, הה"ד³⁷ ויעקב איש תם יושב אהלים [לשון רבים, שכולל

מ"ע ומל"ת³⁸, כי, יושב אהלים הו"ע לימוד התורה³⁹, והרי לימוד התורה מביא לידי מעשה⁴⁰, הן עשיית המעשה אשר יעשו⁴¹, מ"ע, והן המניעה מעשיית אלה אשר לא תעשינה⁴², מל"ת]. ולכאורה צריך להבין, מהו הענין שהציווי לך לך מארצך הוא מ"ע וכללות כל רמ"ח מ"ע. אך ע"פ הנ"ל יובן, לפי שע"י הליכה זו בא לבחי' ואגדלה שמך, לאתקנא רזא דשמי', שזהו כללות ענין מעשה המצוות.

ד) **והנה** הענין דלך לך מארצך וגו' הוא הוראה נצחית בעבודת כל אחד מישראל, וכידוע⁴³ דמ"ש אנכי ה' אלקיך, לשון יחיד, אשר הוצאתיך, לשון יחיד וכו', הוא לפי שקאי על כאו"א מישראל ביחוד, וכן הוא בנוגע לענין דלך לך, ובב' האופנים שבו, מלמטלמ"ע ומלמעלמ"ט, שקאי על כאו"א מישראל. וכמבואר הפירושו בזה⁴⁴, שצריך ללכת מלמטה למעלה, מארצך, שזוהי רגילותו, וממולדתך, שזהו החינוך שקיבל, ומבית אביו, שזהו השכל המוליד את המדות. וההליכה היא לשרשו ומקורו, אל הארץ אשר אראך. וענין זה נעשה ע"י הירידה מלמעלה למטה, שזוהי הירידה לבירא עמיקתא, אל הארץ כפשוטה, עוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו, ששם עושים דירה לו ית' בתחתונים. ויש לומר, שזהו הקשר בין ב' הפירושים, שע"י הירידה למטה, הנה ירידה זו היא לצורך עלי', שע"י נעשה לך לך, לעצמותך ומהותך, ועד למעלה משרשה ומקורה, למעלה גם מבחי' האלקים אשר נתנה⁴⁵. והענין בזה, דהנה, בחי' האלקים אשר נתנה היא בחי' הצור (כמבואר בדרושי התשובה, ובפרט בדרושי האזינו⁴⁶). וידוע החילוק בין שלהבת שבגחלת לאש שבצור החלמיש⁴⁷, דשלהבת שבגחלת (גם בגחלים עוממות) היא מציאות של אש, משא"כ האש שבצור החלמיש היא בהעלם שאינו במציאות. ועד"ז יובן בשרש הנשמה למעלה, שהוא ע"ד האש שבצור, בבחי' העלם שאינו במציאות. אך ע"י הירידה למטה, לך לך גו' אל הארץ, הנה הארץ הרום רגלי⁴⁸, כמו שרפרף⁴⁹ המגבי' רגלי

(46) לקר"ת האזינו עב, א. וראה גם לקר"ת שמע"צ פה, ריש ע"ב. ד"ה זה היום דיום ב' דר"ה וד"ה שובה ישראל — שנה זו (תור"מ סה"מ תשרי ע' לג. ס"ע קיג).

(47) ראה ד"ה ואברהם זקן תרס"ו (המשך תרס"ו ע' קו ואילך).

(48) ישע"י סו, א.

(49) ראה סנהדרין לח, ב. ועוד.

(38) אוה"ת תולדות קמה, ב.

(39) ב"ר פס"ג, י. פרש"י עה"פ.

(40) קידושין מ, ב.

(41) ע"פ לשון הכתוב — יתרו יח, כ.

(42) ע"פ לשון הכתוב — ויקרא ד, ב.

(43) פסיקתא דר"כ פסקא יב. ילקוט שמעוני יתרו רמז רפו.

(44) ראה גם סה"מ עטר"ת שבהערה 21.

(45) לשון הכתוב — קהלת יב, ז.

(32) רעו, א.

(33) תניא רפ"כ.

(34) יתרו שם, ג.

(35) תולדות כו, ב.

(36) יתרו שם, ז.

(37) תולדות כה, כו.

(27) יומא כח, ב. קידושין פב, א.

(28) יתרו כ, ב.

(29) פרשתנו טו, יג. שם, טז.

(30) ראה אוה"ת שם תרפב, א. סה"מ

עטר"ת שם (ע' נו ואילך).

(31) הובא בתור"א שמות מט, ד. יתרו סז,